

Dr. Johann L. van der Walt
Departement Engels

TOEGEPASTE LINGUISTIEK AS DISSIPLINE

Inleiding

Die Toegepaste Linguistiek is 'n relevante en beroepsgerigte studierigting wat tans baie veld wen. Daar is op die oomblik (1983) sewe universiteite in Suid-Afrika wat kursusse in hierdie rigting aanbied, waarvan die PU vir CHO die jongste is. Dit is slegs in die afgelope vier jaar dat die Toegepaste Linguistiek sy kinderskoene hier ontgroe het, hoewel dit reeds in 1946 vir die eerste keer as 'n universiteitsdissipline aan die Universiteit van Michigan in die VSA erken is. In Brittanje is die School for Applied Linguistics in 1958 aan die Universiteit van Edinburgh in die lewe groep, en sedertdien het die dissipline met rasse skrede gegroei.

Die Toegepaste Linguistiek (hierna die TL) behels die toepassing van die linguistiek op die pragmatiese behoeftes van die mens. Die terrein van die TL kan egter nie bloot uit sy naam afgelei word nie — dit is nie net 'n toepassing van teorie nie, en ander dissiplines as die teoretiese linguistiek is ook betrokke. In hierdie artikel wil ek die taak van die TL skets soos wat ek dit sien.

Studieterrein

Die TL soek na die praktiese toepassings van die teorie en modelle van taal wat deur die linguïes verskaf word. Dit wil dus 'n brug tussen teorie en praktyk vorm. Die toegepaste linguïes ontleed die bevindinge van die linguïes en pas dit wat relevant en bruikbaar is toe. Die TL is dus praktykgebonde: die linguïes word toegepas om 'n probleem wat in die praktyk ontstaan, te bestudeer en op te los. Die toegepaste linguïes tree op as konsultant of inisierder in hierdie proses.

Die studieterrein van die TL is dus enige taalverwante probleemarea. Dit is 'n baie wye veld: enige terrein waar taal 'n fundamentele rol speel. Dit is die professionele taalgbruiker wat van die TL gebruik kan maak, met ander woorde dié groep mense vir wie taal 'n integrale deel van hul daaglikse arbeid vorm. Die bestaan van die TL impliseer dat die linguïes wel iets het om vir die professionele taalgbruiker te sê, en dat laasgenoemde dit so aanvaar.

'n Basis in die teoretiese

Die terrein van die TL strek van die teoretiese studie van taal tot by die praktiese toepassing daarvan. Die TL het altoos 'n basis in die teoretiese: dit soek na die onderliggende beginsels en teorieë van die verskillende praktiese aktiwiteite waarmee dit gekonfronteer word, en die beginsels waarvolgens die praktisyn kan optree. Die taalgebruik moet ontwikkel binne 'n bepaalde taalteorie (bv. enige onderrigmateriaal wat 'n taalonderwyser gebruik moet herlei kan word na die onderliggende teorie). Stevens (1977:38) stel die saak so:

It (die TL) is not simply a body of techniques, procedures, practicalities; although none of these are shunned by applied linguistics; it is an essential characteristic of the profession that its members seek the underlying principles, hypotheses, theories, which account for and help to explain the vast diversity of practical activities with which they are confronted.

Die TL en die taalprofessies

In die laaste dekade het daar 'n duidelike verandering in die houding van sekere professies teenoor die linguistiek ingetree. Om enkele voorbeelde te noem: in 1974 het die College of Speech Therapists van Brittanje die linguistiek in sy sillabus ingesluit; die Bullock-verslag van 1975 het erken dat die linguistiek 'n groot bydrae kan maak tot die onderrig van Engels (d.w.s. die moedertaal); en hier in Suid-Afrika het die De Langeverslag onlangs daarop gewys dat die TL die mees relevante verdere studieterrein is vir die taalonderwyser.

Die taalprofessies vir wie die TL relevant is, sluit onder andere die volgende in: moedertaalonderrig, tweede- en vreemdetaalonderrig, vertaling, tolking, literêre analise, leksikografie, taalbeplanning, rekenaartaal, en spraak-terapie. Die TL betrek dus 'n baie wye spektrum van taalprofessies waar die linguistiek 'n inset kan lewer.

Die TL is reeds lank geïnteresseerd in taalonderrig, en dit is ook die area waar die linguistiek tot dusver sy grootste bydrae gelewer het. Die onderwyser van 'n tweede- of vreemdetaal het met talle probleme te kampe: die seleksie en ordening van die linguistiese inhoud, die wyse waarop 'n taal aangeleer word, die opstel van 'n sillabus en werkskema, die gebruik van effektiewe tegnieke en die produksie van onderrigmateriaal is almal areas waarop die linguistiek kan lig werp.

Dit is belangrik om daarop te let dat die linguistiek ook 'n rol te speel het by moedertaalonderrig. Tot onlangs nog was dit 'n gebied wat baie afgeskeep is. David Crystal se boek *Directions in Applied Linguistics* (1981) is 'n voorbeeld van hoe daar vanuit die TL gepoog word om moedertaalonderrig te verbeter.

Probleemidentifikasie

Uit wat tot dusver gesê is blyk dit duidelik dat die TL daarop ingestel is om praktiese taalprobleme op te los. Die identifikasie van probleemareas is egter nie 'n eenvoudige saak nie, en dit is ook soms moeilik om ooreenstemming oor die aard van 'n probleem te bereik.

Die vraag is: wie moet in die eerste plek sê of daar 'n probleem is? Die voor-die-hand-liggende antwoord is dat dit die professionele taalgebruiker moet wees. Maar die probleem is dat daar nog baie lede van die taalprofessies is wat nie linguistiek as deel van hul opleiding gehad het nie, en dat baie van hierdie mense nog onduidelikheid het oor die relevansie van die linguistiek vir hul taak. Met opleiding in die Toegepaste Linguistiek sal die professionele persoon 'n linguistiese teorie verkry wat hy in die praktyk kan toepas en sodoende sy professionele denke en tegnieke ontwikkel, wat groter doeltreffendheid in die praktyk tot gevolg sal hê. Baie klem word tans gelê op die produktiwiteit van die professionele persoon. Opleiding in die TL kan ook verseker dat die professionele persoon 'n probleem spesifiek kan diagnoseer en die aard daarvan presies bepaal. Daar bestaan dikwels net 'n vae gevoel dat daar iewers fout is. Die TL doen dus 'n intellektuele beroep op die professionele taalgebruiker om deur 'n proses van refleksie en selfkritiek insig te verkry oor die aard van sy probleme en oplossings daarvoor te soek by die linguistiek.

As 'n professionele navorser kan die toegepaste linguis objektief wees en die nodige tyd wy aan die vasstelling, analise en oplossing van 'n probleem. Daar is reeds duidelike bewyse dat indien die personeel en tyd beskikbaar is, baie gedoen kan word om taalprobleme op te los (hoewel dit soms moeilik is om ooreenstemming te bereik of 'n probleem wel opgelos is of nie). Wat die taalonderrig betref, is reeds baie op die gebied van toetsing, produksie van onderrigmateriaal en die bepaling van behoeftes bereik.

Die prentjie van die toegepaste linguis wat tot dusver hier geskets is, is dié van konsultant: die rigting van verkeer is probleem-na-teorie. In Suid-Afrika, met sy heterogene samestelling en baie tale, is daar 'n wye spektrum van taalprobleme wat die toegepaste linguis kan en moet ondersoek.

Toepassing van linguistiek

Die mees relevante dissipline vir die oplossing van taalprobleme is die linguistiek. Soos reeds aangedui, is die taak van die toegepaste linguïst om die toepaslikheid van die linguistiek op alle taalprobleemareas uit te wys. Na meer as 'n halfeeuw van intellektuele aktiwiteit bestaan daar vandag 'n konsensus van opinie oor wat die teoretiese linguistiek behels: die fonetiese, fonologie, morfologie, sintaksis en semantiek van taal, sowel as hul grondslae en die verband daartussen. Hierdie konsensus dien as 'n basis vir die idee van toepassing.

As 'n voorbeeld van hoe die linguistiek toegepas kan word, kan kortliks na tweedetaalonderrig verwys word. Die struktureel-taksonomiese linguistiek van die Bloomfield-era het 'n geweldige impak gehad op taalonderrig. Die beskrywing van die oppervlaktestruktuur van sinne het byvoorbeeld as basis gedien vir die idee van struktuurdril in taalonderrig. Die transformasionele-generatiewe linguistiek het weer insigte verskaf oor die onderliggende sisteem van taal en dit het gelei tot 'n ander tipe taaldril (sien bv. Rutherford 1965).

Menslike kommunikasie is egter so 'n komplekse verskynsel dat dit nie verklaar kan word vanuit 'n enkele sosiale wetenskap nie. Wanneer die praktyk oorweeg word, is 'n abstrakte idealisasie van taalvermoë nie voldoende nie. Sosiale en psigologiese faktore speel hier 'n rol. 'n Breër siening van die linguistiek is nodig: dit kan gesien word as bestaande uit die teoretiese linguistiek, sosiolinguistiek en psigolinguistiek.

'n Taal word binne 'n bepaalde sosiale konteks gebruik, en nie in isolasie nie. Daar word dus na die sosiolinguistiek gekyk om hierdie konteksse te verduidelik asook die verskillende invloede wat daar bestaan. Verskeie sosiale faktore het 'n invloed op taal. Die komplekse sosiolinguistiese magte wat aan die werk is in 'n samelewing moet byvoorbeeld in ag geneem word wanneer taalbeplanning gedoen word (soos die bepaling van die medium van onderwys in swart skole en die besluite rondom die uitsaai in 'n sekere taal). Dit is dus nodig om inligting te hê oor die status van tale, die houdinge en motivering van sprekers, voordat besluite oor taalbeplanning en taalonderrig geneem kan word.

Die psigolinguistiek moet antwoorde verskaf oor die psigologiese werklikheid van linguistiese strukture. Daar bestaan nog baie vrae oor die aanleer van 'n taal. In die afgelope dekade is begin met empiriese navorsing oor die aanleer van 'n tweede taal, en is hipoteses gevorm wat belangrike implikasies het vir taalonderrig. Hierdie teorieë sluit in die onderskeid

tussen verwerwing en aanleer, die Monitor-model van Krashen, die Filter-hipotese van Dulay en Burt, en die Invoer-hipotese.

Afhangende van die besondere probleem wat ondersoek word, word daar ook gekyk na ander dissiplines wat 'n bydrae kan lewer tot die oplossing van 'n probleem. Die belangrikste van hierdie dissiplines sluit in die filosofie, logika, antropologie en opvoedkunde. Dit is egter nie die geheel van hierdie dissiplines wat betrokke is nie, maar slegs die relevante gedeeltes van die dissipline of groep dissiplines. Die TL moet poog om 'n aantal dissiplines te integreer, 'n taak wat nie altyd maklik is nie. In hierdie sin vertoon die TL dus 'n interdissiplinêre karakter, en moet die TL homself opnuut vir elke taak definieer.

Navorsing in die Toegepaste Linguistiek

Die TL is nie net 'n verbruiker van teorieë nie. Soos reeds by implikasie geblyk het, is navorsing en die TL sinoniem: beide het te doen met 'n sistematiese benadering tot die verkryging van antwoorde op probleme. Die TL doen in die eerste plek navorsing as 'n respons op spesifieke probleme (as konsultant) en ontwikkel byvoorbeeld sillabusse en onderrigmateriale.

In die tweede plek doen die toegepaste linguïes navorsing van 'n algemene aard en stel bevindinge beskikbaar wat in sekere situasies toegepas kan word. Die toegepaste linguïes is dus ook inisierder; die rigting van verkeer is teorie-na-praktyk. Voorbeelde van sulke navorsing sluit in diskoersanalise, foute-analise en kontrastiewe linguïes. Die toegepaste linguïes stel ook vir die praktisyn nuwe dinge voor om te doen. Die doel van kommunikatiewe kompetensie is byvoorbeeld voorgestel vir die aanleer van 'n taal en dit word vandag algemeen aanvaar. Dit spruit uit 'n klem op sosiolinguïesiese faktore in die 1970s wat 'n nuwe benadering in die TL tot gevolg gehad het.

Wanneer die teorieë van die linguïes nie voldoende is nie, is die toegepaste linguïes op homself aangewese om 'n teorie te ontwerp. 'n Goeie voorbeeld van navorsing in die TL is die intertaalhipotese, wat nie deel uitmaak van beide die teoretiese linguïes en die psigolinguïes nie. Die hipotese lui dat leerders van 'n tweede taal 'n vorm van die taal gebruik wat nie ooreenstem met dié wat deur die volwasse moedertaalspreker gebruik word nie, maar dat wat sy formele aspekte betref, dit wel 'n taal is omdat dit reëlmatigheid vertoon wat aandui dat die leerder se taal deur reëls beheer word. Daar word van sosiolinguïesiese metodes (byvoorbeeld variasie-analise en implikasionele skale) gebruik gemaak om 'n gedetailleerde weergawe te gee van die linguïesiese ontwikkeling van die tweedetaallearder se intertaal. Sodoende kan die hipotese van 'n ingeboude sillabus getoets

word. Die stimulus vir hierdie navorsing het gekom van die toegepaste behoefte om 'n bepaalde fenomeen beter te verstaan en 'n bepaalde taak beter te verrig.

Besluit

Crystal (1981:21) wys daarop dat, gemeet aan 'n standaard-definisie van 'n wetenskaplike teorie soos dié van Kerlinger (1964:11), dit nog nie heeltemal moontlik is om te praat van 'n teoretiese model van die TL nie. Slegs 'n operasionele definisie kan op hierdie stadium gegee word, omdat die gebiede van die TL nie almal ewe ver ontwikkel het nie (vreemde-taalonderrig is byvoorbeeld verder ontwikkel as leksikografie), en ook omdat die verskillende terreine van die TL nog ondersoek moet word om die terrein van die dissipline finaal af te baken. Crystal (1981:22) sê in hierdie verband: "... a class of applied linguistic situations need to be postulated, for the definition of which ... the notion of problem has to be taken as axiomatic". 'n Taksonomie van situasies in die TL word benodig wat die tans ietwat willekeurige lys van TL-terreine sal vervang (vgl. Crystal 1981:22.23 vir 'n tentatiewe taksonomie). Maar die TL is nie net 'n blote versameling van taalprobleme nie. Toegepaste Linguistiek as dissipline impliseer dat al die areas van menslike aktiwiteite waar die linguistiek 'n bydrae kan lewer, 'n eenheid sal vorm. Die TL is nie net 'n aktiwiteit nie, maar dit bevat die saadjie van 'n geïntegreerde siening van taal soos wat dit gebruik word. Dit is die taak van die TL om 'n uiteensetting van spraakgebruik ("language use") te verskaf; idees wat algemeen genoeg is om enige taalgebruikssituasie te beïnvloed. So 'n uiteensetting van spraakgebruik is tans besig om te ontwikkel. Vandag word daar byvoorbeeld besef dat daar 'n noue verband is tussen psigologiese en sosiologiese aspekte van taal: studies van die taalleerproses neem nou die situasie in ag (sien bv. Halliday 1975) en dit is ook duidelik dat enige uiteensetting van die ontwikkeling van sintaksis nie geïsoleer kan word van die interaksie tussen die spreker en sy omgewing nie. Verder word ook gelet op die ooreenkomste tussen die aanleer van 'n eerste en 'n tweede taal, asook tussen tale, dialekte, pidgin en kreooltale (registers). Brumfit (1980:162) sê:

What is beginning to emerge ... is an account of language which is not static or idealized (and therefore only indirectly applicable to the needs of workers of any kind with real problems), but an account which is dynamic, fluid, and increasingly motivated by reference to interaction, to active learning and using strategies associated with learners' responses to social demands. This is an account, in short, of users' application of language to the problems of the world and being in it.

So 'n geïntegreerde uiteensetting word lank reeds vereis: die kommunikatiewe en humanistiese benaderings in taalonderrig, wat ontstaan het uit 'n reaksie teen sintetiese en onpersoonlike praktyke, benodig so 'n sistematiese uiteensetting van taal in die samelewing. 'n Toegepaste linguistiese uiteensetting sal beide spraakgebruik en taalontwikkeling betrek en sal op alle taalterreine van toepassing wees.

Die TL het enorme potensiaal en trefwydte. Dit sal sekerlik 'n baie groot rol in die toekoms op alle taalgebiede speel.

BIBLIOGRAFIE

- BRUMFIT, C.J. 1980. Being interdisciplinary — some problems facing Applied Linguistics. *Applied Linguistics* 1(2):158-164.
- CRYSTAL, D. 1981. Directions in Applied Linguistics. London: Academic Press.
- HALLIDAY, M.A.K. 1975. Learning how to mean. London: Edward Arnold.
- KAPLAN, R.B. 1980. On the scope of Applied Linguistics. Rowley, Mass.: Newbury House.
- KERLINGER, F.N. 1964. Foundations of behavioral research. New York: Holt, Rinehart & Winston.
- RUTHERFORD, W.E. 1965. Modern English: a textbook for foreign students. New York: Harcourt Brace.
- STREVENS, P. 1977. New orientations in the teaching of English. Oxford: Oxford University Press.